

ŠTÁTNE OBČIANSTVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY - AKTUÁLNE OTÁZKY

KLAUDIA MARCZYOVÁ

Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Slovenská republika

Abstract in original language

Príspevok sa zaoberá právnou úpravou štátneho občianstva SR. Vychádzajúc zo základných teoretických pojmov, približuje jednotlivé spôsoby nadobúdania štátneho občianstva, ako aj zániku štátneho občianstva SR. Poukazuje na (ne)možnosť nadobudnúť dvojité štátne občianstvo po zmene právnej úpravy, ako aj na ďalšie aspekty s tým súvisiace.

Key words in original language

občan, dvojité občianstvo, štátne občianstvo, zákon o štátnom občianstve SR, zánik štátneho občianstva, ústava

Abstract

The paper deals with legislation of the citizenship SR. Based on the basic theoretical concepts, approaches different ways of acquiring citizenship, and termination of citizenship of the Slovak Republic. It refers to (not) to acquire dual citizenship after changing legislation, as well as other aspects related thereto.

Key words

citizen, dual citizenship, citizenship, citizenship act SR, termination of citizenship, the constituitiun.

1. ÚVOD

Štátne občianstvo je možné definovať ako trvalý politicko-právny zväzok (vzťah), medzi fyzickou osobou a štátom, z ktorého vyplýva komplex vzájomných práv a povinností občana aj štátu určených a zabezpečovaných štátom, ktoré mu poskytujú aktívnu účasť na štátnom, politickom, ekonomickom a kultúrnom dianí spoločnosti a štátu. Z uvedeného vyplýva, že osoby, ktoré sa nachádzajú na území daného štátu spravidla k nemu majú osobitný politický a právny vzťah. Autori J. Černý a M. Valášek štátne občianstvo vymedzujú ako osobný právny pomer určitej fyzickej osoby k určitému štátu bez ohľadu k podobnému faktickému pomeru založenému pobytom alebo bydliskom v danom štáte. Podľa toho existuje rozdiel medzi obyvateľom štátu, ktorým môže byť ako štátny občan tak i cudzinec a bezdomovec, a medzi štátnym občanom, ktorý môže bývať vo

svojom domovskom štáte alebo i v cudzine.¹ Teda vzťah bydliskový nezakladá štátne občianstvo.

Definíciu štátneho občianstva ako trvalého právneho zväzku fyzickej osoby a štátu možno rozšíriť o konštatovanie, že sa jedná o zväzok, ktorý je proti vôli fyzickej osoby spravidla nezrušiteľný.² Štátne občianstvo ako zväzok je charakterizovaný aj ako stabilný (a trvalý), keďže spravidla vzniká narodením a trvá bez konkrétneho časového určenia po celý čas existencie fyzickej osoby. Taktiež neexistuje jeho priestorová ohraničenosť, čo znamená, že opustenie štátneho územia nemá vplyv na jeho zánik. Ako uvádza F. Emmert, štátne občianstvo má hlbší obsah, ako je len prostá trvalá prítomnosť obyvateľov na území štátu. V zásade ide o nemennú, konštantnú osobnú právnu väzbu medzi jednotlivcom a štátom, ktorá síce vzniká na základe evidentnej faktickej existenčnej väzby jednotlivca na štát (napr. narodením na území štátu, narodením občanom štátu alebo viacročným trvalým pobytom v štáte), avšak po svojom právoplatnom vzniku trvá nepretržite bez ohľadu na ďalší pobyt štátneho občana. Jeho trvalá neprítomnosť na území štátu nemôže byť sama o sebe dôvodom straty alebo spochybnenia občianstva.³

Ústavný súd Slovenskej republiky vymedzil štátne občianstvo ako „trvalý (relatívne trvalý) právny vzťah fyzickej osoby k určitému štátu. ...Obsahom štátoobčianskeho právneho vzťahu sú vzájomné práva a povinnosti ustanovené vnútroštátnymi predpismi každého štátu. Vyplýva to zo suverenity každého štátu. V tomto zmysle je štátne občianstvo inštitútom vnútroštátneho práva“⁴. Podobne, aj v rozhodnutí Ústavného súdu Českej republiky je štátne občianstvo definované ako „relatívne trvalý právny svazek (nebo vztah či status) fyzické osoby a daného štátu“⁵.

Výlučnosťou štátneho občianstva rozumieme, že sa občan voči štátu, ktorého je štátnym občanom nemôže dovolávať štátneho občianstva iného štátu. Nemožno však túto zásadu chápať v tom zmysle, že by nikto nemohol mať dve štátne občianstva.

---

¹ ČERNÝ, J. - VALÁŠEK, M. České státní občianství. Praha: Linde, 1996, s. 15

² PALÚŠ, I.- SOMOROVÁ, E. Štátne právo Slovenskej republiky. 2. vydanie. Košice: UPJŠ, 2008, s. 97

³ EMMERT, F. Česká republika a dvojí občianství. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 2

⁴ II. ÚS 23/96

⁵ EMMERT, F. Česká republika a dvojí občianství. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 4

2. ZÁKLADNÉ VÝCHODISKÁ K PROBLEMATIKE ŠTÁTNEHO OBČIANSTVA

Štátne občianstvo je inštitútom vnútroštátneho práva, ktorého obsah - podmienky nadobúdania, ale aj zániku určuje právny poriadok príslušného štátu (na čom sa zhodne väčšina autorov), avšak súhlasíme s tvrdením, že „medzinárodné právo s ním ráta a spája s ním významné medzinárodno-právne následky“.⁶

Štátne občianstvo, právo štátneho občianstva, ako i každé osobné právo je upravené vnútroštátnymi právnymi normami, pričom väčšina štátov upravuje štátoobčianske vzťahy samostatnou právnou normou – komplexným zákonom o štátnom občianstve. Avšak aj v tomto prípade existujú isté „obmedzenia“ medzinárodným právom. Z Haagského dohovoru o niektorých otázkach vzťahujúcich sa ku kolíziám zákonov o štátnom občianstve z roku 1930 (čl. 1) vyplýva, že „Je vecou každého štátu stanoviť svojim zákonodarstvom, kto sú jeho štátni občania.“⁷ Toto zákonodarstvo má byť uznané inými štátmi za podmienky, že je v súlade s medzinárodnými zmluvami, medzinárodnými obyčajami a všeobecne uznávanými právnymi zásadami týkajúcimi sa štátneho občianstva.“ Zvláštna povaha štátneho občianstva má za následok, že posúdenie štátneho občianstva určitej osoby zasiahne mimo obvod platnosti národnej právnej normy a otázka štátneho občianstva sa stáva otázkou medzinárodnou.

Medzinárodné právo normotvorbu štátneho občianstva v zásade len spoluvytvára, či už formou medzinárodných dohovorov upravujúcich základné práva a slobody (ako napr. Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku 1948, Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950, či Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach z roku 1966), upravujúce právo na štátne občianstvo (Haagský dohovor o niektorých otázkach vzťahujúcich sa ku kolíziám zákonov o štátnom občianstve z roku 1930, Dohovor o štátnom občianstve vydatých žien z roku 1957, Európsky dohovor o občianstve z roku 1997 a iné), ale aj medzištátnymi zmluvami, ktoré upravujú napr. otázky bipolitizmu.

Štátne občianstvo v dnešnom poňatí, teda ako plnoprávne členstvo v štáte, je predovšetkým pohľadom na občianstvo zo strany vnútroštátneho práva. Takúto definíciu obsahoval napr. už všeobecný rakúsky občiansky zákonník z roku 1811.⁸

---

⁶ AZUD, J. Medzinárodné právo. Bratislava: VEDA, 2003, s. 210

⁷ Aj v zmysle Európskeho dohovoru o občianstve je právomoc v otázke nadobúdania štátneho občianstva prenechaná na jednotlivé štáty (čl. 3 Európskeho dohovoru o občianstve).

⁸ BARŠOVÁ, A. Národnostní menšiny a státní občianství v českých zemích. In. PETRÁŠ, R. Aktuální problémy právního postavení menšin v České republice. Praha: Úřad vlády ČR, 2010, s. 76

S inštitútom štátneho občianstva sa spája celý rad právnych aspektov a závažných otázok, od samotného vymedzenia pojmu, charakteristiky štátoobčianskeho zväzku, spôsobov nadobúdania a zániku, či stále aktuálne reály dvojitého štátneho občianstva (ale aj apolitizmu).

Štátne občianstvo sa nadobúda viacerými spôsobmi, ako napr. narodením, naturalizáciou, ipso facto, redintegráciou, opciou.

Aj slovenská právna úprava – zákon NR SR č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov upravuje viacero spôsobov nadobúdania štátneho občianstva – narodením; udelením; osvojením; či formou hromadnej jednorazovej naturalizácie, určením a voľbou (opciou) vrátane nadobúdania štátneho občianstva maloletých.

Za najčastejší, možno klasický spôsob nadobúdania štátneho občianstva môžeme považovať nadobudnutie narodením. V Slovenskej republike sa v tejto súvislosti uplatňuje, podobne ako vo väčšine východoeurópskych a stredoeurópskych štátoch princíp ius sanguinis (práva krvi), kedy sa štátne občianstvo nadobúda po rodičoch (ak aspoň jeden z rodičov je štátnym občanom Slovenskej republiky). Princíp teritória – ius soli, sa uplatňuje v našich podmienkach ako subsidiárny princíp, avšak v krajinách anglo-amerického právneho systému, západoeurópskych krajinách s koloniálnou minulosťou, sa štátne občianstvo nadobúda podľa štátu, na ktorého území sa dieťa narodí. Princíp ius soli sa často považuje za účelnejší, keďže sa viac opiera o faktický vzťah medzi jednotlivcom a štátom, pretože sa predpokladá trvalá prítomnosť občana na území daného štátu.

V prípade stretu dvoch princípov, napr. pri narodení dieťaťa rodičom z krajiny princípu ius sanguinis na území štátu uplatňujúceho princíp miesta narodenia dieťaťa, ak to právny poriadok nevyklučuje, dochádza k prípadom dvojitého (ale aj viacnásobného) štátneho občianstva. Hlavnou príčinou vzniku viacnásobného občianstva je práve odlišná právna úprava nadobúdania, ale aj straty štátneho občianstva v jednotlivých krajinách, či absencia medzištátnej zmluvy, ktorá by tieto otázky jednoznačne upravila. Okolnosťami, ktoré majú podiel na náraste bipolitizmu je migrácia obyvateľov, deti narodené z cudzincov, či uzatváranie manželstiev medzi príslušníkmi rôznych štátov, ako aj prípady udelenia cudzieho štátneho občianstva bez straty pôvodného. A práve otázky dvojitého občianstva sú zložitými, aktuálnymi, ale aj spoločensky závažnými.

Možno skonštatovať, že aj úprava ako aj aktuálnosť tohto inštitútu má svoju amplitúdu, z hľadiska historického ústavného vývoja prešla istými zmenami. V určitom časovom období bolo snahou (vnútroštátnou i medzinárodnou) eliminovať, predchádzať prípadom vzniku dvojitého občianstva, keďže táto skutočnosť sa pochopiteľne premieta do štátoobčianskeho zväzku (realizácia práv a povinností) voči jednému i druhému štátu. V našom ústavnom vývoji sa uplatňovala zásada jediného štátneho občianstva, od úpravy v ústavnej listine Československej republiky z roku 1920 až po prijatie ústavného

zákona č. 143/1968 Zb. o československej federácii, ktorý ustanovil dvojité občianstvo. Avšak v zmysle tohto zákona sa každý občan z obidvoch republík (Českej socialistickej republiky a Slovenskej socialistickej republiky) stal zároveň občanom Československej socialistickej republiky. Riešila sa týmto spôsobom existencia dvojitého štátneho občianstva vo vnútri štátu, čím možno tieto prípady považovať za akúsi osobitnú formu dvojakého štátneho občianstva. Podobne by sme mohli označiť za špecifický druh dvojakého občianstva, aj občianstvo Európskej únie ako príslušnosti k nadnárodnému integračnému zoskupeniu, keďže občanom únie je každá osoba, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu (občianstvo únie nenahradzuje, ale dopĺňa štátnu príslušnosť jednotlivca).⁹ Jednotlivec sa stáva občanom Európskej únie automaticky z podstaty štátneho občianstva štátu, ktorý je členom Európskej únie. A ako konštatuje F. Emmert, ako samotný titul však občianstvo Európskej únie neexistuje. Dokonca ho nemožno porovnávať ani s občianstvom republikovým v rámci federácie.¹⁰

Avšak v súčasnom období nadobúdajú najmä otázky príslušnosti k viacerým štátom iný rozmer, a to v súvislosti so značnou migráciou osôb, otvoreným priestorom a i rozširujúcou sa Európskou úniou, kedy sa časť obyvateľov usadí dlhodobejšie (možno nie trvácne) na území i iného štátu v snahe o ponechanie si pôvodného a nadobudnutie nového občianstva.

3. DVOJAKÉ OBČIANSTVO V PRÁVNEJ ROVINE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Právna úprava v Slovenskej republike výslovne neupravuje inštitút dvojakého občianstva formou zákazu alebo jeho osobitnou úpravou. Ústava Slovenskej republiky upravuje výlučne nadobúdanie a stratu štátneho občianstva Slovenskej republiky, ale neupravuje nadobúdanie ani stratu zdvojeného alebo viacnásobného občianstva občanom Slovenskej republiky, či nadobúdanie a stratu občianstva Slovenskej republiky fyzickou osobou, ktorá už má občianstvo cudzieho štátu.¹¹ Vychádzajúc zo samotnej Ústavy Slovenskej republiky je uvedené v čl. 5 ods. 1 „Nadobúdanie a stratu štátneho občianstva Slovenskej republiky ustanoví zákon.“ A čl. 5 ods. 2 „Nikomú nemožno odňať štátne občianstvo Slovenskej republiky proti jeho vôli.“ Ustanovenie článku 5 sa vzťahuje na štátne občianstvo Slovenskej republiky, a preto k porušeniu tohto základného práva môže dôjsť len u tých osôb, ktoré nadobudli štátne občianstvo Slovenskej republiky na základe zákona č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej

---

⁹ Čl. 20 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (bývalý čl. 17 Zmluvy o Európskom spoločenstve)

¹⁰ EMMERT, F. Česká republika a dvojí občianství. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 25

¹¹ DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. 3. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2004, s. 221

republiky niektorým zo spôsobov v ňom uvedených (I. ÚS 20/96).¹² Právnu úpravu súvisiacu s inštitútom štátneho občianstva (dvojakého občianstva) tvoria aj medzinárodné dohovory a medzinárodné zmluvy, ako aj zákon o štátnom občianstve. Zároveň poznamenávame, že aj v otázke štátnej príslušnosti vnútroštátne pramene vychádzajú z medzinárodných dohovorov a rešpektujú zásady a práva v nich obsiahnuté. V Európskom rozmere upravuje otázky občianstva, ako aj viacnásobného občianstva Európsky dohovor o občianstve (ďalej „Dohovor“). V V. kapitole upravuje „Viacnásobné občianstvo“ a to Prípady viacnásobného občianstva zo zákona, Iné možné spôsoby viacnásobného občianstva, Ochrana predchádzajúceho občianstva a Práva a povinnosti súvisiace s viacnásobným občianstvom. V samostatnej kapitole (VII.) vymedzuje i „Vojenské záväzky v prípadoch viacnásobného občianstva“. Ustanovenia Dohovoru sú v mnohom prelomové, keďže menia doterajšiu prax, v ktorej prevažovalo uprednostňovanie štátnej zvrchovanosti pred právami a slobodami jednotlivca a snaha predchádzať vzniku viacnásobného občianstva, ako stretý z viacnásobného občianstva regulovať v prospech jednotlivca. V tomto ohľade je Dohovor významným dokumentom normotvorby medzinárodného práva, zatiaľ len v európskom merítku.¹³ Dohovor necháva v kompetencii signatárskych štátov stanoviť si (okrem iného) vnútroštátnou úpravou, či osoba nadobúdajúca štátne občianstvo stráca doterajšie občianstvo alebo nie. Osobitnú pozornosť zasluhuje úprava v oblasti vojenských záväzkov (brannej povinnosti), plnenie si povinností občanov – bipolitov, čo by inak spôsobovalo závažné problémy.

Príčinou zavedenia zásady „Každý štát slobodne rozhoduje, aké dôsledky pripisuje skutočnosti, že občan nadobúda ďalšie občianstvo“ do medzinárodného práva, ako uvádza J. Drgonec, je obsah právneho inštitútu občianstva, ktorý tvoria práva a povinnosti v rade prípadov ťažko zlučiteľné s povinnosťou voči dvom (viacerým) štátom. Na margo ústavnej úpravy (Ústavy Slovenskej republiky), ktorá neupravuje relevantný spoločenský vzťah v celom rozsahu, taktiež poznamenáva, že nielenže ide o neúplnú ústavnoprávnu reguláciu určitej otázky zásadného významu, ale je aj pravdepodobne príkladom najzávažnejšieho nedostatku v ústavnej úprave, ktorú nemožno prekonať extenzívnym výkladom v prospech zákazu alebo dovolenia dvojakého štátneho občianstva.¹⁴ Dôležitosť zavedenia úpravy tejto otázky dokonca podčiarkuje aj skutočnosť, že ešte pred prijatím ústavy riešil otázku občianstva menších žijúcich na území štátu československý štát dvojstrannými medzinárodnými dohovormi.

---

¹² BRÖSTL, A. et al. Ústavné právo Slovenskej republiky. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2010, s. 76

¹³ EMMERT, F. Česká republika a dvojí občianství. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 18

¹⁴ DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. 3. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2004, s. 220

Otázky bipoilitizmu sa vynorili aj v súvislosti s deľbou Českej a Slovenskej Federatívnej republiky. Hľadali sa možnosti aj pre čo najlepšiu a najjednoduchšiu cestu úpravy otázky štátneho občianstva. Optimálnym riešením by bolo prijatie dvojstrannej zmluvy medzi Českou republikou a Slovenskou republikou, a tak bol vypracovaný návrh, ktorý vychádzal zo zásady predchádzania vzniku dvojakého občianstva, avšak tento návrh neakceptovala slovenská strana a priklonila sa k možnosti dvojakého štátneho občianstva.¹⁵

Zákon o štátnom občianstve Slovenskej republiky (č. 40/1993 Z. z.) vo svojom pôvodnom znení pripúšťaľ dvojaké štátne občianstvo, a to jednak pre občanov Českej republiky, čo súviselo so zánikom spoločného štátu Českej a Slovenskej Federatívnej republiky, a tiež vo vzťahu k iným štátom. Zákon v prípade nadobudnutia štátneho občianstva voľbou (osobám, ktoré boli ku dňu 31.12.1992 štátnymi občanmi ČSFR, avšak neboli štátnymi občanmi SR) umožnil každému občanovi Českej a Slovenskej Federatívnej republiky zvoliť si štátne občianstvo Slovenskej republiky, pričom ale nemusel preukázať zánik štátneho občianstva Českej republiky, čím sa de facto umožnila existencia dvojitého štátneho občianstva. Česká právna úprava nebola liberálna ako naša, podmienkou pre získanie občianstva Českej republiky bolo vzdanie sa občianstva Slovenskej republiky, ako aj splnenie ďalších zákonom stanovených podmienok (zákon ČNR č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občianství České republiky).

V prípade, ak žiadal o udelenie štátneho občianstva SR cudzinec (alebo osoba bez štátneho občianstva) nebola vyslovene upravená podmienka straty svojho pôvodného štátneho občianstva, táto okolnosť bola v prospech žiadateľa.¹⁶ Skutočnosť nadobudnutia cudzieho štátneho občianstva občanom Slovenskej republiky nebola uvedená ako okolnosť spôsobujúca zánik štátneho občianstva Slovenskej republiky (pri rešpektovaní medzinárodných pravidiel, resp. prípadnej úpravy medzi štátmi formou medzinárodnej zmluvy). Len pre názornosť, napríklad v ústavnom zákone č. 255/1939 Slov. zák. o štátnom občianstve bolo v časti tretej – „Zánik štátneho občianstva“, ako jeden zo spôsobov výslovne uvedený prípad Nadobudnutie cudzej štátnej príslušnosti (štátne občianstvo stráca osoba, ktorá nebýva v tuzemsku a nadobudne naturalizáciou cudziu štátnu príslušnosť) i keď sa nevzťahovala na všetky prípady, určitá skupina osôb bola z toho vyňatá.

Právne predpisy Slovenskej republiky umožňujú mať dvojaké štátne občianstvo, okrem štátneho občianstva Slovenskej republiky aj štátne občianstvo iného štátu, ale len v určitých prípadoch, (a tiež

---

¹⁵ ČERNÝ, J. – VALÁŠEK, M. České státní občianství. Praha: Linde, 1996, s. 115

¹⁶ § 7 ods. 2 zákona NR SR č. 40/1993 Z.z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky

rešpektujúc nadnárodné normy, medzinárodnú úpravu). Aj v súčasnosti pri nadobúdaní štátneho občianstva SR v prípade udelenia, nie je ex lege podmienkou preukázanie straty doterajšieho štátneho občianstva¹⁷, a tak takáto osoba môže požívať viacero občianstiev. Zákon týmto stavia do nerovnej pozície „pôvodných“ občanov SR, ktorí po nadobudnutí účinnosti novely nemôžu získať ďalšiu štátnu príslušnosť, s naturalizovanými. Terajšia právna úprava v Slovenskej republike značne zužuje možnosti pre dvojaké štátne občianstvo. Zmeny priniesol zákon č. 250/2010 Z. z. s účinnosťou od 17. júla 2010¹⁸, ktorý upravil ďalší spôsob straty štátneho občianstva, a to okrem prepustenia zo štátneho zväzku na vlastnú žiadosť aj stratu štátnej príslušnosti nadobudnutím cudzieho štátneho občianstva na základe výslovného prejavu vôle. Zo zákonného spôsobu straty štátneho občianstva existujú výnimky, kedy nedôjde k jeho strate a to v prípade, ak štátny občan Slovenskej republiky nadobudol cudzie štátne občianstvo v súvislosti s uzavretím manželstva so štátnym občanom cudzieho štátu, a to za predpokladu, že cudzie štátne občianstvo manžela nadobudol za trvania spoločného manželstva. Druhým prípadom, kedy nedôjde k strate štátneho občianstva je, ak bolo cudzie štátne občianstvo nadobudnuté narodením.¹⁹ Zakotvené zákonné zmeny (rozšírenie spôsobu straty štátneho občianstva z uvedeného dôvodu) boli reakciou na situáciu v Maďarskej republike v súvislosti s prijatým zákonom o štátnom občianstve. Nový zákon o štátnom občianstve v Maďarsku z roku 2010 (s účinnosťou od 1.1.2011) umožnil nadobúdanie maďarského občianstva i osobám narodeným a trvale usadeným v iných štátoch, zahraničným Maďarom. A tak z dôvodu istých obáv uplatnenia – využitia tejto skutočnosti najmä príslušníkmi maďarskej národnostnej menšiny, urobilo Slovensko isté „opatrenia“ plynúce z iniciatívy vtedajšej vlády a prijala sa uvádzaná novela zákona o štátnom občianstve obmedzujúca prípadu získania štátnej príslušnosti i iného štátu.

Uvedený spôsob zániku štátneho občianstva vyvolal vlnu kritiky, otvoril otázky, či neboli porušené ustanovenia medzinárodnej úpravy – Všeobecnej deklarácie ľudských práv, Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, či Európskeho dohovoru o občianstve, ako aj Ústavy Slovenskej republiky.

---

¹⁷ Skutočnosť, že je žiadateľ bez štátnej príslušnosti zakladá dôvod pre možnosť udelenia výnimky - splnenia zákonnej podmienky 8 ročného nepretržitého trvalého pobytu na území SR. Bližšie: § 7 ods. 2 písm. h) zákona č. 40/1993 Z.z. .

¹⁸ Deň účinnosti zámerne – symbolicky stanovený na deň výročia Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR (?)

¹⁹ Týmto ustanovením chcel pravdepodobne zákonodarca *zgeneralizovať* (uvedené) výnimky, avšak prípad nadobudnutia štátneho občianstva *narodením* v kontexte so spôsobom zániku štátneho občianstva – na základe výslovného prejavu vôle § 9 ods. 16 – vyznieva absurdne.

4. Z NÁVRHU NA PRESKÚMANIE ÚSTAVNOSTI ZÁKONA O ŠTÁTNOB OBYČIANSTVE

V tejto súvislosti možno poukázať aj na návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na začatie konania o súlade ustanovení § 9 ods. 1 písm. b), § 9 ods. 16, § 9 ods. 19, § 9b ods. 1 písm. d) a § 9b ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, ustanovenia týkajúce sa straty štátneho občianstva z dôvodu nadobudnutia cudzieho štátneho občianstva a z toho vyplývajúce ďalšie skutočnosti s čl. 5 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 2, čl. 13 ods. 2 až 4 a čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a s čl. 4 písm. a) a písm. c) a čl. 11 Európskeho dohovoru o občianstve. Navrhovatelia argumentujú v prípade napadnutého rozporu s medzinárodnými zmluvami aj tým, že „Každý má právo na občianstvo“ (čl. 15 ods. 1 Všeobecná deklarácia ľudských práv), „Nikto nesmie byť svojvoľne zbavený svojho občianstva ani práva svoje občianstvo zmeniť“ (čl. 18 ods. 2 Všeobecná deklarácia ľudských práv). Právo na občianstvo je základným ľudským právom a patrí každej osobe, ako je zrejmé zo Všeobecnej deklarácie ľudských práv, a v tomto duchu právo na občianstvo upravujú aj ďalšie, právne záväzné medzinárodné dokumenty, Európsky dohovor o občianstve, v zmysle ktorého normy týkajúce sa občianstva každého zmluvného štátu budú vychádzať z princípu, že: a) každý má právo na občianstvo a b) nikto nebude svojvoľne zbavený svojho občianstva. Sporným je aj ustanovenie čl. 11 Dohovoru, podľa ktorého každý zmluvný štát zabezpečí, aby rozhodnutia týkajúce sa straty jeho občianstva obsahovali písomné odôvodnenie, čo v zákone novela neupravila. Podobne nie sú vytvorené žiadne efektívne prostriedky právnej ochrany. Navrhovatelia poukazujú na skutočnosť, že stratu štátneho občianstva SR, ku ktorej dôjde zo zákona alebo na základe iniciatívy SR bez súhlasu osôb a proti ich vôli nie je možné vykladať inak ako odňatie štátneho občianstva Slovenskej republiky.

Predmetom záujmu v uvádzanom podaní sú aj základné princípy rovnosti a zákaz diskriminácie. V prípade nadobudnutia cudzieho štátneho občianstva má povinnosť v zmysle zákona dotknutá osoba (občan SR) oznámiť túto skutočnosť príslušnému obvodnému úradu v sídle kraja, inak sa dopúšťa priestupku. Poslanci poukazujú aj na nejasnosť prejednávania priestupku, jeho zistenie a objasnenie.

Táto forma zákazu dvojitého občianstva sa vzťahuje na prípady po účinnosti novely zákona, a tak sa aj obyvateľstvo delí na určité kategórie. V zmysle článku 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky „Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.“

Odhladiadnuc od skutočnosti, že uvedená povinnosť a jej dôsledky sú v rozpore so zásadou inkriminácie vlastnej osoby, fakticky takto dochádza k rozdeleniu občanov Slovenskej republiky na viacero kategórii. Medzi týmito kategóriami sú občania Slovenskej republiky, ktorí:

nadobudli cudzie štátne občianstvo pred účinnosťou zákona č. 250//2010 Z. z. a ktorí majú z toho dôvodu viacnásobné štátne občianstvo,

nadobudli cudzie štátne občianstvo po účinnosti zákona č. 250/2010 Z. z. a z tohto dôvodu stratili štátne občianstvo Slovenskej republiky zo zákona, ale stratu štátneho občianstva neohlásili obvodnému úradu v sídle kraja, a tým de facto vystupujú ako občania Slovenskej republiky,

nadobudli cudzie štátne občianstvo po účinnosti zákona č. 250/2010 Z. z. a z tohto dôvodu stratili štátne občianstvo Slovenskej republiky zo zákona, pričom stratu štátneho občianstva ohlásili obvodnému úradu v sídle kraja.

Dôsledkom uvedenej zmeny je, že zákonné obmedzenia základných práv a slobôd neplatia rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky.

V prípade prijatých ustanovení navrhovateľa poukazujú aj na fakt, že zákonodarcovia nerešpektovali riadny zákonodarný proces, keďže novela zákona bola prijatá v skrátrenom legislatívnom konaní, a absentoval dôvod takéhoto postupu, naliehavosť a mimoriadne okolnosti, a poukazujú aj na porušenie aj čl. 1 ods.1 a čl. 2 ods.2 ústavy.²⁰

Uvedené je len časťou z predmetného návrhu, ale aj v ňom poukázané na niektoré reály, zároveň implikuje aj otázky tzv. nelegálneho dvojitého občianstva, prípady, kedy fyzická osoba získa naturalizáciou nové štátne občianstvo v štáte, ktorý neupravuje ako podmienku jeho udelenia vzdanie sa svojho pôvodného, ale túto skutočnosť neoznami v štáte, ktorého občianstvo mal a právna úprava spája nadobudnutie cudzieho občianstva s jeho stratou.²¹ K takej situácii môže dôjsť aj v prípade, ak si nespĺní občan SR povinnosť oznámiť nadobudnutie cudzej príslušnosti, a v prípade neexistencie medzištátnej zmluvy o poskytovaní týchto informácií realizoval by výkon práv a povinností obidvoch štátov. Pôvodné občianstvo by tak požíval nelegálne.

---

²⁰ Bližšie: PL. ÚS 11/2012 – 26. Ústavný súd Slovenskej republiky návrh skupiny poslancov (na preskúmanie ústavnosti) predbežne prerokoval a prijal na ďalšie konanie, avšak nevyhovel návrhu na pozastavenie účinnosti predmetných ustanovení.

²¹ EMMERT, F. Česká republika a dvojí občianství. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 21

Dalo by sa povedať, že odlišný názor v určitých otázkach, ktoré sú obsiahnuté v uvedenom návrhu o nesúlade ustanovení zákona o štátnom občianstve s ústavou, možno odvodiť zo samotnej ústavnej úpravy. Ústava SR výslovne nepovoľuje, nezakazuje – neupravuje otázky dvojakého štátneho občianstva, a spôsob jeho nadobúdania aj zániku zveruje zákonu – v tomto prípade zákonu o štátnom občianstve, ktorý upravuje dva spôsoby straty štátneho občianstva. Jedným zo spôsobov je aj strata štátneho občianstva SR nadobudnutím cudzieho štátneho občianstva na základe výslovného prejavu vôle, ktorým je žiadosť, vyhlásenie alebo iný úkon smerujúci k nadobudnutiu cudzieho štátneho občianstva. Ide o dobrovoľné nadobudnutie cudzieho občianstva s vedomím, že dochádza k strate pôvodného. V takomto prípade nedochádza k situácii, že by fyzická osoba stratou pôvodného občianstva zostala bez štátnej príslušnosti, ani sa nejedná o prípad rozhodnutia orgánu verejnej správy odňať štátne občianstvo, resp. zbavenia štátneho občianstva (príp. ako udelenie sankcie) súdnym rozhodnutím. Uvedený, v Slovenskej republike novší spôsob zániku štátnej príslušnosti poznajú aj vnútroštátne predpisy iných štátov, teda pravidlo, na základe ktorého sa nadobudnutím cudzieho štátneho občianstva stráca doterajšie, nie je neobvyklým. Aj v prípade Českej republiky vo svojom náleze Ústavný súd Českej republiky publikovaným pod č. 6/1996 Sb. konštatoval, že ustanovenie §-u 17 zákona nie je v rozpore s ústavou (čl. 12 odst. 2 Ústavy Českej republiky), pretože „zbavenosť“ znamená zásah štátnej moci, zatiaľ čo „pozbytí“ má iný význam, dochádza k nemu na základe prejavu vôle dotyčnej fyzickej osoby, a nie v dôsledku zásahu štátnej moci.²²

J. Drgonec uvádza, že za relevantný prameň práva pre osobitnú otázku straty občianstva z dôvodu nadobudnutia občianstva cudzieho štátu podľa úpravy zákona o občianstve Slovenskej republiky predstavuje Európsky dohovor o občianstve,²³ v zmysle ktorého zmluvný štát nemôže vo svojej vnútroštátnej úprave ustanoviť stratu štátneho občianstva zo zákona alebo na základe iniciatívy zmluvného štátu okrem výslovne uvedených prípadov, vrátane dobrovoľného nadobudnutia ďalšieho občianstva. Z tohto pohľadu nemožno považovať za rozporný zákonný spôsob zániku štátneho občianstva s úpravou Dohovoru, či nerešpektovanie vyššie uvádzaných základných zásad. Nejasnou zostáva otázka „kategorizácie“ obyvateľov, nedokonalé ustanovenia zákona aj v nadväznosti na možnosti zachovania dvojakého štátneho občianstva naturalizovaným občanom (zákon nevyžaduje stratu doterajšej príslušnosti), ale neprípustnosť bipolotizmu v iných prípadoch. Vágnosť právnej roviny spôsobila zhoršenie a komplikácie vzťahov občanov SR a prepojenosť na ČR, nerovnosť postavení občanov SR (vzhľadom na rôzne tituly

---

²² Bližšie: ČERNÝ, J. - VALÁŠEK, M. České státní občianství. Praha: Linde, 1996, s. 127-128

²³ DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. 3. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2004, s. 224

nadobudnutia štátneho občianstva, príp. v rôznych časových obdobiach), nerovnaké podmienky viacnásobného občianstva, ale aj ďalšie problémy.

V súčasnosti je stále uvedená novela zákona predmetom diskusií, sporov, čo vyvolalo snahy o zmenu súčasnej úpravy prípadov straty štátneho občianstva. Pripravovaná novela zákona o štátnom občianstve má opäť zmeniť úpravu dvojakého štátneho občianstva, ale len v prípade, že má občan trvalé bydlisko aj v druhom štáte (trvalý pobyt z dôvodu štúdia, zamestnania...). Umožní tak získať aj druhú štátnu príslušnosť bez straty slovenského občianstva. Otázkou je, či pripravovaná novela bude riešiť aj situáciu Maďarov, ktorí už prišli o štátne občianstvo SR, ale nielen Maďarov, taktiež prípady občanov ČR, ktorí týmto spôsobom stratili slovenské občianstvo, či ďalšie nejasné otázky. Podľa dostupných informácií Ministerstvo vnútra SR pracuje aj na náprave súčasného stavu, a v prípade záujmu by sa mal vrátiť týmto osobám slovenský pas.²⁴ Dané reály smerujú k úvahám a k podpore názoru, že otázky dvojakého, viacnásobného občianstva nie sú len záležitosťou vnútroštátnou, ale mali by sa riešiť na nadnárodnej úrovni, medzištátnymi zmluvami.

5. ZÁVER

Pri skúmaní konkrétnej problematiky štátneho občianstva sa vynáralo viacero otázok, ktoré by zasluhovali osobitnú pozornosť. Od historických východísk, medzinárodnú úpravu štátnej príslušnosti, reály dotýkajúce sa bipolarizmu, postavenia osôb bez štátnej príslušnosti, či hrozba nelegálneho občianstva. Zaujímavé sú okolnosti riešenia štátnej príslušnosti bývalých občanov Českej a Slovenskej Federatívnej republiky, špecifické aspekty právnej úpravy v čase rozdelenia ČSFR, ale aj postupný vývoj inštitútu občianstva v jednotlivých štátoch vnútroštátnymi normami. Vážna úprava, nejednoznačne stanovené kritériá spôsobujú mnoho praktických problémov, ktoré majú dopad na (ne)uplatňovanie základných práv a slobôd.

Vzniknutá situácia, riešenie aktuálnych otázok dvojakého štátneho občianstva v Slovenskej republike poukazuje na fakt, že často sa nejedná o čisto právny problém, ale realitu, ktorá má presah do politickej (citlivej) oblasti. Aj napriek rôznym pohľadom na existenciu viacnásobného občianstva, častým odmietaním, je spoločensky závažným a aktuálnym problémom aj v podmienkach Slovenskej republiky, ako súčasť Európskej únie, ktorej obyvatelia oveľa častejšie migrujú, a tak je nevyhnutné (opätovne otvoriť), riešiť tieto otázky aj na nadnárodnej úrovni.

---

²⁴ Odporcovia novely z roku 2010 poukazujú na skutočnosť, že za dva a pol roka prišlo o štátne občianstvo Slovenskej republiky vyše 380 občanov, pričom značnú časť predstavujú občania Českej republiky.

Literature:

- Azud, J.: Medzinárodné právo. Bratislava: VEDA, 2003, 454 s. ISBN 80-224-0753-4
- Bröstl, A. et al.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Plzeň: 2010, 461 s. ISBN 978-80-7380-248-6
- Černý, J. – Valášek, M.: České státní občanství. Praha: Linde, 1996, 478 s. ISBN 80-7201-018-2
- Drgonec, J.: Ústava Slovenskej republiky. Komentár. 3. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2012, 1620 s. ISBN 80-89122-73-8
- Emmert, F.: Česká republika a dvojí občanství. Praha: C. H. Beck, 2011, 116 s. ISBN 978-80-7400-383-7
- Európsky dohovor o občianstve
- Palúš, I.- Somorová, L.: Štátne právo Slovenskej republiky. 2. vydanie. Košice: UPJŠ, 2008, 557 s. ISBN 978-80-7097-703-3
- Petráš, R.: Aktuální problémy právního postavení menšin v České republice. Praha: Úřad vlády ČR, 2010, 125 s. ISBN 978-80-7440-036-0
- Svák, J. et al.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Bratislava: APZ, 2008, 478 s. ISBN 978-80-8054-455-3
- Zákon NR SR č. 40/1993 Z.z o štátnom občianstve Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov
- www.concourt.sk

Contact – email

klaudia.marczyova@minv.sk